

УДК 330.341.1:658.14

Савіцька О. П.
Новоставська О. І.

Львівський інститут економіки і туризму

ОБРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті систематизовано класифікацію видів джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств. Проаналізовано динаміку та структуру джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України згідно з даними Державної служби статистики України. Виявлено тенденції у зміні динаміки ВВП та частки фінансування інноваційної діяльності до ВВП України за період 2000–2017 рр. за допомогою поліноміальних ліній тренду. Змодельовано вплив обсягу фінансування на рівень інноваційної активності промислових підприємств шляхом побудови економетричних моделей. Охарактеризовано підходи науковців до вибору оптимальних джерел фінансування інноваційної діяльності залежно від рівня суб'єкта інноваційної діяльності та циклу інноваційної діяльності підприємства. Систематизовано переваги і недоліки джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств.

Ключові слова: інноваційна діяльність, джерело фінансування інноваційної діяльності, фінансові ресурси, економетрична модель, власні кошти, кошти державного бюджету, кошти інвесторів, кредити.

Постановка проблеми. Сьогодні без сумніву можна стверджувати про необхідність та вагому роль вибору для України інноваційної моделі розвитку, що починаючи з 2002 р. на законодавчому рівні закріплено прийняттям Закону України «Про інноваційну діяльність» [1], який визначив правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності, встановив форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. У 2012 р. прийнятий Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» [2] з метою забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного

оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Для підвищення інвестиційно-інноваційної активності вітчизняних підприємств на державному рівні мають виконуватися важливі умови: формування та реалізація виваженої інвестиційно-інноваційної політики, забезпечення сприятливого ділового клімату в країні, розвиток інвестиційного та інфраструктурного забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів тощо [3].

Ситуація, яка склалася в Україні, потребує від уряду зважених законотворчих і організаційних та господарчих заходів у сфері демографічної політики, спрямованих на створення нових робочих місць із належною заробітною

платою та відповідною соціальною захищеністю, вдосконалення існуючої системи освіти, підвищення рівня охорони здоров'я й якості життя населення [4].

Для утвердження в Україні інноваційної моделі та формування дієздатної інноваційної політики її економічного і соціального розвитку, підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу країни розроблено «Стратегію інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [5]. Обґрунтування необхідності якнайшвидшого переведення економіки на рейки інноваційного розвитку знаходимо у доповіді науковців Національної академії наук України «Інноваційна Україна – 2020» [6]. Попри значну формальну декларативність інноваційного вектору руху у розвитку економіки України, реальний стан справ залишається на досить низькому рівні: частка промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю у 2017 р., становить 16,2% [7], питома вага підприємств, що впроваджували інновації, – 14,3% [8], обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2017 р. становить 0,7% до загального обсягу реалізованої промислової продукції [7]. Одна з основних причин, яка гальмує розвиток інноваційних процесів на підприємствах, – недостатній обсяг фінансування: порівняно з 2016 р. обсяг фінансування інноваційної діяльності у 2017 р. зменшився до 9 117,54 млн грн, при цьому частка фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП зменшилася з 1,0% до 0,3% [9], тоді як у європейських країнах цей показник становить 2–3% [10]. Як бачимо, низький рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності є актуальною проблемою на сучасному етапі розвитку України. Таким чином, в умовах обмеженості фінансових ресурсів, значного числа бар'єрів, які перешкоджають отриманню додаткового фінансування, політична та економічна нестабільність і значні фінансові ризики, висока вартість кредитних ресурсів, низький рівень розвитку фінансового ринку – ці та інші чинники вимагають від суб'єктів господарської діяльності докладати чималих зусиль до вибору оптимального й ефективного джерела фінансування своєї інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу дослідженню проблем фінансування інноваційної діяльності в Україні приділяли такі вчені, як І.В. Власова [11], М.І. Діба [11], А.І. Кравець [10], І.Я. Кулиняк [12], С.О. Левицька [13], Т.В. Майорова [11], І.М. Манаєнко [10], Г.Т. Пальчевич [14], М.Д. Полюхович [13], О.М. Юркевич [11] та ін. Розглядю фінансового забезпечення інноваційного розвитку присвячений розділ у підготовленій спільно з науковцями Національної академії наук України національній доповіді «Інноваційна Україна – 2020» [6]. Зокрема, описано концептуальні засади фінансового забезпечення інноваційної діяльності, проаналізовано фінансове забезпечення інноваційної діяльності у промисловості, запропоновано напрями вдосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження переважно описують теоретичні аспекти вибору джерел фінансування інноваційної діяльності, проте практичні аспекти, підтвержені та обґрунтовані за допомогою обробки статистичних даних за допомогою економіко-математичних методів та

моделей, потребують ґрунтовнішого дослідження, чому й присвячене наше дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз динаміки та структури джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України; виявлення тенденцій у зміні динаміки ВВП та частки фінансування інноваційної діяльності до ВВП України за період 2000–2017 рр.; моделювання впливу обсягу фінансування на рівень інноваційної активності промислових підприємств шляхом побудови економетричних моделей; узагальнення підходів науковців до вибору оптимальних джерел фінансування інноваційної діяльності залежно від рівня суб'єкта та циклу інноваційної діяльності підприємства; систематизація переваг і недоліків джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. В умовах обмеженості фінансових ресурсів вибір того чи іншого джерела має велике значення для суб'єкта інноваційної діяльності. У науковій літературі та законодавчих документах можемо знайти різний поділ джерел фінансування інноваційної діяльності за різними класифікаційними ознаками (табл. 1).

Проаналізуємо динаміку та структуру джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України згідно з даними Державної служби статистики України (табл. 2 та рис. 1). Розрахуємо також показники частки фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП та відобразимо їх у динаміці протягом 2000–2017 рр. (табл. 2).

Згідно з табл. 2, бачимо загальну тенденцію до збільшення обсягів фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, проте спостерігаємо нерівномірність даного процесу. Найбільше фінансування на інновації було виділено у 2016 р. У структурному розподілі джерел найбільша частка належить фінансуванню інноваційної діяльності промислових підприємств за рахунок власних коштів (найбільше значення характерно для 2015 р. – 97,2%, найменше – у 2011 р. – 52,9%), найменша – за рахунок коштів державного бюджету (найвище значення у 2014 р. – 4,5%, найнижче – у 2013 р. – 0,3%).

Представимо графічно динаміку ВВП та частки фінансування інноваційної діяльності до ВВП України за період 2000–2017 рр. з побудовою поліноміальних ліній тренду (рис. 2).

Із рис. 2 випливає висновок про обернені тенденції: за значного зростання ВВП України спостерігаємо зниження частки фінансування інноваційної діяльності до ВВП, попри те що за цим показником Україна відстає від європейських країн.

Для виявлення впливу обсягу фінансування на рівень інноваційної активності промислових підприємств (табл. 3) побудуємо економетричні моделі (табл. 4), які будувалися за принципом вибору з тих моделей, що дають вище значення коефіцієнта детермінації, для забезпечення більшої достовірності вибраної моделі.

Як бачимо з табл. 4, найбільший вплив має обсяг фінансування інноваційної діяльності (x_1) на кількість упроваджених нових технологічних процесів (y_2), кількість упроваджених у виробництво інноваційних видів продукції (y_3) та питому вагу реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової (y_4).

Таким чином, за результатами кореляційно-регресійного аналізу можна робити висновки про важливість фінансування інноваційної діяльності

Таблиця 1

Класифікація джерел фінансування інноваційної діяльності

Автор, джерело	Види джерел фінансування інноваційної діяльності
А.І. Даниленко, В.В. Зимовець, В.І. Сиденко [16, с. 48]	За ступенем участі у грошовому забезпеченні структур, що проводять НДДКР: 1) державне фінансування інноваційних проектів, яке полягає у виділенні державою грошових ресурсів на певні пріоритетні для науки даної країни наукові проекти (зазвичай фундаментального характеру) з бюджету та позабюджетних фондів на безповоротній основі; 2) кредитування, що полягає у наданні позик на проведення інноваційної діяльності з боку банків та інших кредитних установ; 3) інвестування, сутність якого зводиться до участі коштів інвестора в перспективних, на його думку, тобто з бізнесової точки зору, наукових (які найчастіше мають прикладний характер) дослідженнях; 4) самофінансування інноваційної діяльності, що полягає у проведенні наукових і промислових досліджень, прикладних розробок за рахунок власних коштів, основними джерелами яких виступають прибуток та амортизаційні відрахування.
С.О. Левицька, М.Д. Полохович [13, с. 56]	1. Внутрішні: частина прибутку, спрямована на інноваційний розвиток; амортизаційні відрахування; реінвестована шляхом продажу частина основних засобів. 2. Зовнішні: а) державні джерела: бюджетні кошти; позабюджетні фонди; державні конкурси та замовлення; б) недержавні джерела: венчурні фонди; інвестиційні організації; кошти страхових та лізингових компаній; кошти іноземних приватних інвесторів; хедж-фонди.
М.Е. Сорокін [15]	1. Відповідно до місця утворення (виділення) фінансових ресурсів – типу організації або приватної особи, що фінансує інноваційне підприємство: бюджетні асигнування; кошти спеціальних державних позабюджетних фондів фінансування; власні кошти підприємства; кредитні ресурси банківської системи; фінансові ресурси небанківських фінансових установ та різних комерційних структур; іноземні інвестиції; кошти національних і закордонних наукових фондів; приватні накопичення фізичних осіб та ін. 2. Згідно з обліковим підходом: довгострокові зобов'язання; короткострокові зобов'язання; кредиторська заборгованість. 3. Із позицій фінансово-економічної природи джерел фінансування: а) власний капітал: статутний капітал; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений капітал; амортизаційні відрахування. б) зобов'язання: кредити банків; зобов'язання з лізингу та оренди; облігації; кредиторська заборгованість; інші зобов'язання.
М.І. Диба, О.М. Юркевич, Т.В. Майорова, І.В. Власова [11, с. 84]	а) зі складу державних фінансових ресурсів: кошти державного та місцевих бюджетів, позабюджетних фондів; б) зі складу фінансових ресурсів суб'єктів господарювання: власні кошти підприємств; в) зі складу ресурсів суб'єктів фінансового ринку: фінансові ресурси банківських та небанківських фінансових установ; г) зі складу іноземних фінансових ресурсів: кошти іноземних інвесторів та інші зовнішні фінансові ресурси.
І.М. Манаєнко, А.І. Кравець [10]	За ступенем участі у фінансовому забезпеченні підприємств, що проводять інноваційну діяльність: державне фінансування, кошти місцевих бюджетів, кредитування, інвестування, самофінансування.
Закон України «Про інноваційну діяльність» [1, ст. 18]	а) кошти державного бюджету України; б) кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим; в) власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; г) власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; д) кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; е) інші джерела, не заборонені законодавством України.
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [17, ст. 10]	а) власні фінансові ресурси інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо); б) позичкові фінансові кошти інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити); в) залучені фінансові кошти інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб); г) бюджетні інвестиційні асигнування; д) безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян.
Державна служба статистики України [8]	а) власні фінансові ресурси; б) кошти державного бюджету; в) кошти місцевих бюджетів; г) кошти позабюджетних фондів; д) кошти вітчизняних інвесторів; е) кошти іноземних інвесторів; є) кредити; ж) кошти з інших джерел.

та рівень його впливу на показники інноваційної активності промислових підприємств. Завдяки фінансуванню інноваційних процесів підприємства зможуть налагодити виробництво конкурентоспроможної продукції та продукції, що зможе замінити імпорту, це дасть їм можливість стати більш прибутковими. Висока рентабельність підприємств потягне за собою економічне та соціальне зростання в регіоні та поліпшить їхню репутацію. Зниження обсягів фінансування, припинення діяльності з розроблення інновацій та їх просування на ринок можна кваліфікувати як початок краху [19].

Вибір джерела фінансування інноваційної діяльності залежить від багатьох чинників: терміну фінансування, відсоткової ставки за кредитами, вартості капіталу, умов отримання фінансування, вимог до забезпечення, доступності на фінансовому ринку, співвідношення власного і позикового капіталу тощо. Також на вибір впливають розмір та організаційно-правова форма підприємства, форма власності, фінансовий стан, галузева спрямованість, час існування підприємства тощо.

У джерелі [14] науковець пропонує вибирати оптимальні джерела фінансування інновацій залежно від рівня суб'єкта інноваційної діяльності:

1. На рівні держави і регіонів джерелами фінансування інноваційних програм є: кошти бюджетів та позабюджетних фондів; залучені кошти державної кредитно-банківської та страхової систем; позикові кошти у вигляді державних міжнародних запозичень (зовнішній борг держави), державних облігаційних, боргових, товарних та інших позик (внутрішній борг держави).

2. На рівні організації джерелами фінансування інноваційних програм є: власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові

суми відшкодування збитків, іммобілізовані надлишки основних і оборотних коштів, нематеріальних активів та ін.); залучені кошти, у т. ч. кошти, отримані від продажу акцій, та ін.; позикові кошти у вигляді бюджетних, банківських і комерційних кредитів.

3. На рівні інноваційної програми джерела фінансування поділяються на: кошти бюджетів держави і регіонів, позабюджетних фондів; кошти суб'єктів господарювання – вітчизняних підприємств і організацій, колективних інститу-

Рис. 1. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Джерело: побудовано на основі [6]

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Роки	Загальна сума витрат, млн грн (x1)	Частка витрат до ВВП, % (x2)	У тому числі за рахунок коштів							
			Власних, млн грн	Частка у загальній сумі витрат, %	державного бюджету, млн грн	Частка у загальній сумі витрат, %	іноземних інвесторів, млн грн	Частка у загальній сумі витрат, %	інші джерела, млн грн	Частка у загальній сумі витрат, %
2000	1757,1	1,00	1399,3	79,6	7,7	0,4	133,1	7,6	217,0	12,3
2001	1971,4	0,93	1654,0	83,9	55,8	2,8	58,5	3,0	203,1	10,3
2002	3013,8	1,29	2141,8	71,1	45,5	1,5	264,1	8,8	562,4	18,7
2003	3059,8	1,10	2148,4	70,2	93,0	3,0	130,0	4,2	688,4	22,5
2004	4534,6	1,27	3501,5	77,2	63,4	1,4	112,4	2,5	857,3	18,9
2005	5751,6	1,26	5045,4	87,7	28,1	0,5	157,9	2,7	520,2	9,0
2006	6160,0	1,09	5211,4	84,6	114,4	1,9	176,2	2,9	658,0	10,7
2007	10821,0	1,44	7969,7	73,7	144,8	1,3	321,8	3,0	2384,7	22,0
2008	11994,2	1,21	7264,0	60,6	336,9	2,8	115,4	1,0	4277,9	35,7
2009	7949,9	0,84	5169,4	65,0	127,0	1,6	1512,9	19,0	1140,6	14,3
2010	8045,5	0,75	4775,2	59,4	87,0	1,1	2411,4	30,0	771,9	9,6
2011	14333,9	1,10	7585,6	52,9	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,6
2012	11480,6	0,82	7335,9	63,9	224,3	2,0	994,8	8,7	2925,6	25,5
2013	9562,6	0,65	6973,4	72,9	24,7	0,3	1253,2	13,1	1311,3	13,7
2014 ¹	7695,9	0,48	6540,3	85,0	344,1	4,5	138,7	1,8	672,8	8,7
2015 ¹	13813,7	0,69	13427,0	97,2	55,1	0,4	58,6	0,4	273,0	2,0
2016 ^{1,2}	23229,5	0,97	22036,0	94,9	179,0	0,8	23,4	0,1	991,1	4,3
2017 ¹	9117,5	0,31	7704,1	84,5	227,3	2,5	107,8	1,2	1078,3	11,8

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

² Дані наведено за результатами державного статистичного спостереження за формою № ІНН «Обстеження інноваційної діяльності підприємств за період 2014–2016 років» (за міжнародною методологією).

Джерело: складено на основі [5; 6; 17]

ціональних інвесторів; іноземні інвестиції у різних формах.

Науковці І. Манаєнко та А. Кравець пропонують вибирати джерела фінансування інновацій залежно від циклу інноваційної діяльності [10]. Для фінансування науково-інформаційного циклу види джерел фінансування бувають вітчизняного та іноземного походження. Проте такі способи фінансування підходять новаторам. Для фінансування впровадження інноваційного процесу на промисловому підприємстві цей варіант розглядати недоцільно, оскільки підприємство потребує капіталовкладень саме на виробничо-комерційному циклі, а не на науково-інноваційному.

Для кращого розуміння диспропорційності, яку ми спостерігаємо у структурі джерел фінансування (рис. 1), систематизуємо переваги і недоліки джерел фінансування інноваційної діяльності (табл. 5).

Ураховуючи те, що є значна кількість видів джерел фінансування діяльності та кожному з них притаманні свої переваги та недоліки, тому прийняття рішення щодо їх вибору необхідно ретельно обґрунтовувати.

Висновки і пропозиції. На основі проведених досліджень можемо зробити такі висновки:

1) спостерігається загальна тенденція до збільшення обсягів фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств;

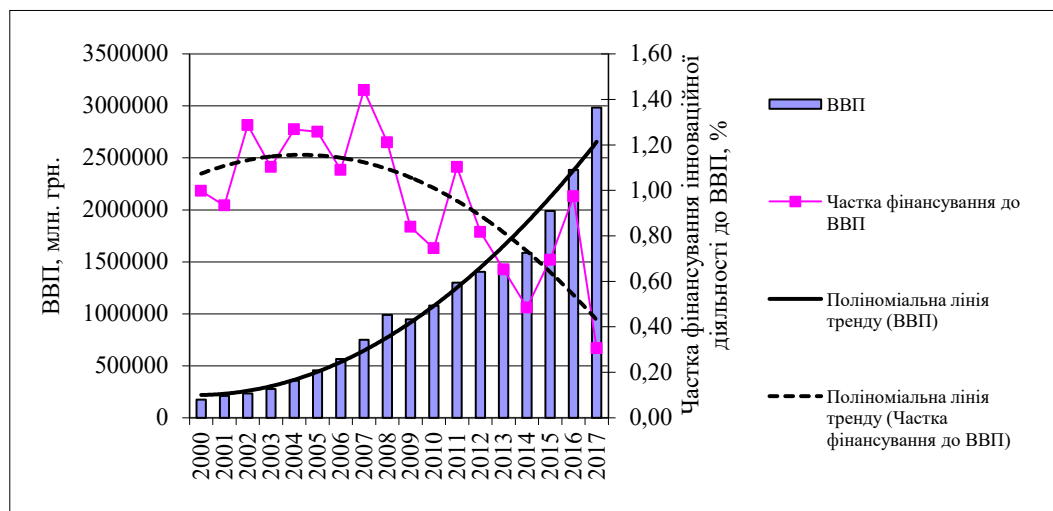

Рис. 2. Динаміка ВВП та частки фінансування інноваційної діяльності до ВВП

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 3

Впровадження інновацій на промислових підприємствах

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, % (y_1)	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів (y_2)	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції ¹ , найменувань (y_3)	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, % (y_4)
2000	14,8	1403	15323	9,4
2001	14,3	1421	19484	6,8
2002	14,6	1142	22847	7,0
2003	11,5	1482	7416	5,6
2004	10,0	1727	3978	5,8
2005	8,2	1808	3152	6,5
2006	10,0	1145	2408	6,7
2007	11,5	1419	2526	6,7
2008	10,8	1647	2446	5,9
2009	10,7	1893	2685	4,8
2010	11,5	2043	2408	3,8
2011	12,8	2510	3238	3,8
2012	13,6	2188	3403	3,3
2013	13,6	1576	3138	3,3
2014 ²	12,1	1743	3661	2,5
2015 ²	15,2	1217	3136	1,4
2016 ^{2,3}	16,6	3489	4139	...
2017 ²	14,3	1831	2387	0,7

¹ До 2003 р. нових видів продукції.

² Дано наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³ Дані наведено за результатами державного статистичного спостереження за формою № ІНН «Обстеження інноваційної діяльності підприємств за період 2014–2016 років» (за міжнародною методологією).

Джерело: складено на основі [8]

Таблиця 4

Економетричні моделі впливу обсягу фінансування інноваційної діяльності на рівень інноваційної активності промислових підприємств

Тип економетричної моделі	Рівняння економетричної моделі	Коефіцієнт детермінації	Характер зв'язку	Тіснота зв'язку
Поліноміальна	$y_1 = 2E-08x_1^2 - 0,0004x_1 + 13,532$	$R^2 = 0,3217$	Варіація питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації, на 32,17% зумовлена варіацією загальної суми витрат на інноваційну діяльність	Значний
Лінійна	$y_2 = 0,0777x_1 + 1094,2$	$R^2 = 0,5441$	Варіація кількості впроваджених нових технологічних процесів на 54,41% зумовлена варіацією загальної суми витрат на інноваційну діяльність	Сильний
Поліноміальна	$y_3 = 9E-05x_1^2 - 2,5953x_1 + 19473$	$R^2 = 0,6159$	Варіація кількості впроваджених у виробництво інноваційних видів продукції на 61,59% зумовлена варіацією загальної суми витрат на інноваційну діяльність	Сильний
Логарифмічна	$y_4 = -2,6391\ln(x_1) + 28,021$	$R^2 = 0,5597$	Варіація питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової на 55,97% зумовлена варіацією загальної суми витрат на інноваційну діяльність	Сильний
Поліноміальна	$y_1 = -3,2541x_2^2 + 2,9628x_2 + 12,981$	$R^2 = 0,1708$	Варіація питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації, на 17,08% зумовлена варіацією частки витрат на інноваційну діяльність до ВВП	Слабкий
Поліноміальна	$y_2 = -1195,1x_2^2 + 1893,2x_2 + 1145$	$R^2 = 0,0619$	Варіація кількості впроваджених нових технологічних процесів на 6,19% зумовлена варіацією частки витрат на інноваційну діяльність до ВВП	Слабкий
Поліноміальна	$y_3 = -8460,2x_2^2 + 19872x_2 - 4552,1$	$R^2 = 0,0711$	Варіація кількості впроваджених у виробництво інноваційних видів продукції на 7,11% зумовлена варіацією частки витрат на інноваційну діяльність до ВВП	Слабкий
Поліноміальна	$y_4 = -1,6948x_2^2 + 8,5547x_2 - 1,8165$	$R^2 = 0,4524$	Варіація питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової на 45,24% зумовлена варіацією частки витрат на інноваційну діяльність до ВВП	Значний

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 5

Переваги та недоліки джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств

Джерела фінансування інноваційної діяльності	Переваги	Недоліки
Власні кошти	<ul style="list-style-type: none"> - простота та доступність в одержанні; - відсутність додаткових витрат (сплати відсотків по кредитах); - збереження управління підприємством у руках керівників; - незалежність від бюрократичних державних інстанцій; - незалежність від фінансово-кредитних установ; - висока мобільність обертання грошових коштів; - безстрокова основа без забезпечення 	<ul style="list-style-type: none"> - затримка платежів обмежує можливість фінансування інновацій за рахунок прибутку; - недостатній обсяг власних коштів для фінансування дорогих інноваційних проектів
Кошти державного та місцевого бюджетів	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність необхідності повернення наданих коштів; - інвестуючи в місцеві промислові підприємства, бюджети водночас розвивають рівень економіки на місцевому (регіональному) рівні 	<ul style="list-style-type: none"> - складність в отриманні; - заангажованість конкурсного відбору інноваційних проектів; - бюрократизованість у підготовці відповідної документації
Кошти інвесторів	<ul style="list-style-type: none"> - можливість залучення фінансових ресурсів у великому розмірі; - відсутність додаткових витрат (сплати відсотків по кредитах) 	<ul style="list-style-type: none"> - високий ступінь ризику, у т. ч. фінансового; - залежність від інвестора, який, як правило, набуває прав власності на частку підприємства чи на інноваційний проект
Кредити	<ul style="list-style-type: none"> - швидке оновлення основних засобів без значних одноразових витрат; - швидкість в одержанні коштів; - можливість залучення значної суми фінансових ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> - необхідність гарантій або застави для кредитування, хорошого фінансового стану і ділової репутації позичальника; - висока вартість залучення; - можливість потрапити в залежність від кредиторів

Джерело: сформовано на основі [10; 20]

2) у структурному розподілі джерел найбільша частка належить фінансуванню інноваційної діяльності промислових підприємств за рахунок власних коштів, а найменша – за рахунок коштів державного бюджету;

3) за значного зростання ВВП України спостерігаємо зниження частки фінансування інноваційної діяльності до ВВП, попри те що за цим показником Україна відстає від європейських країн;

4) найбільший вплив має обсяг фінансування інноваційної діяльності на кількість упроваджених нових технологічних процесів, кількість упроваджених у виробництво інноваційних видів продукції та питому вагу реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової;

5) зважаючи на той факт, що багато чинників впливає на вибір джерела фінансування інноваційної діяльності та інноваційна діяльність характеризується високим ступенем невизначеності й ризику, доцільно використовувати різноманітні джерела фінансування для досягнення їхньої ефективності та максимальної віддачі.

Важливим є залучення фінансових ресурсів із різних джерел задля уникнення залежності від фінансово-кредитної установи чи інвестора та попередження і зниження появи фінансових ризиків. Саме тому необхідно в подальшому розробляти моделі формування оптимальної структури портфеля джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств з урахуванням ризиків та нестабільності зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 20.08.2019).
2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 20.08.2019).
3. Савицька О.П., Савицька Н.В. Державне регулювання інвестиційних процесів в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку*. 2011. № 714. С. 391–398.
4. Савицька О.П., Цоньо В.В. Особливості міграційних процесів населення в умовах глобалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 23.17. С. 295–303.
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. URL: <http://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36382.pdf> (дата звернення: 20.08.2019).
6. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Геєця та ін. ; НАН України. Київ, 2015. 336 с.
7. Наукова та інноваційна діяльність України : статистичний збірник. Київ, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf (дата звернення: 20.08.2019).
8. Наука, технології та інновації. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html (дата звернення: 20.08.2019).
9. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році : аналітична довідка / Т.В. Писаренко та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2018. 98 с.
10. Манасенко І.М., Кравець А. Фінансування інноваційної діяльності підприємств: українські реалії та досвід ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 15. С. 109–115.
11. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України : монографія / М.І. Діба та ін. ; за ред. М.І. Діби і О.М. Юркевич. Київ : КНЕУ, 2013. 425 с.
12. Кулиняк І.Я. Лізингове фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Економічні науки*. 2009. Вип. І. С. 138–145.
13. Левицька С.О., Полохович М.Д. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2017. № 4(32). С. 55–58.
14. Пальчевич Г.Т. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 18(1). С. 23–28.
15. Сорокін М.Е. Фінансування малих інноваційних підприємств у перехідній економіці : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Київ, 2001. 19 с.
16. Ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення : монографія / А.І. Даниленко та ін. ; за ред. А.І. Даниленка. Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2012. 348 с.
17. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 20.08.2019).
18. Валовий внутрішній продукт. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/vvp_u.htm (дата звернення: 20.08.2019).
19. Кулиняк І.Я., Ріжко І.А. Аналіз інноваційної діяльності підприємств Західного регіону України. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління*. 2013. № 754. С. 26–33.
20. Савицька О.П., Бай Т.В. Особливості залучення прямих інвестицій в економіку України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. № 24.01. С. 277–284.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2002) On innovation activity: *Law of Ukraine*, No. 40-IV, July 4. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (accessed 20 August 2019).
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2011) On priority areas of innovation in Ukraine: *Law of Ukraine*, No. 3715-VI, September 8. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (accessed 20 August 2019).
3. Savitska O.P., Savitska N.V. (2011). Dergavne reguliuvannia investytsiynih procesiv v Ukraini [Features of attraction of direct investments in economy of Ukraine]. *Bulletin of NU "Lviv Polytechnic": Management and Entrepreneurship in Ukraine: Current State and Prospects for Development*, no. 714, pp. 391-398.
4. Savitska O. P., Tsonio V. V. (2013) Osoblyvosti migratsiynih procesiv naselennia v umovakh globalizatsii [Features population migration in the process of globalization]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, no. 23.17, pp. 295-303.
5. Stratehiia innovatsiynoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv (2009). [Strategy of innovative development of Ukraine for 2010-2020 in the conditions of globalization challenges]. Available at: <http://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36382.pdf> (accessed 20 August 2019).
6. Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid (2015). [Innovative Ukraine 2020: national report] / red. V.M. Heits et al.; NAN Ukrain. Kyiv.
7. Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy : statystychnyi zbirnyk (2018). [Scientific and Innovative Activity of Ukraine: Statistical Collection]. Kyiv. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf (accessed 20 August 2019).

8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) Nauka, tekhnolohii ta innovatsii. [Science, technology and innovation]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html (accessed 20 August 2019).
9. Stan innovatsiinoi diialnosti ta diialnosti u sferi transferu tekhnolohii v Ukraini u 2017 rotsi : analitychna dovidka (2018). [State of innovation and technology transfer activities in Ukraine in 2017: analytical report] / T.V. Pysarenko, T.K. Kvassha et al. Kyiv: UkrINTEL.
10. Manaienko I. M., Kravets A. (2018) Finansuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv: ukrainski realii ta dosvid YeS [Financing Enterprise Innovation: Ukrainian Realities and EU Experience]. *Market infrastructure*, no. 15, pp. 109-115.
11. Finansove zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy : monohrafiia (2013). [Financial support of innovative development of Ukraine: monograph] / M.I. Dyba, O.M. Yurkevych, T.V. Maiorova, I.V. Vlasova et al. ; red. M.I. Dyby and O.M. Yurkevych. Kyiv: KNEU.
12. Kulyniak I. Ya. (2009) Lizynhove finansuvannia innovatsiinoi diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv [Leasing financing of innovative activity of machine-building enterprises]. *Scientific Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute of KNTEU. Economic sciences*, vol. 1, pp. 138-145.
13. Levytska S. O., Poliukhovych M. D. (2017) Dzherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti v Ukraini [Sources of financing of innovative activity in Ukraine]. *Scientific notes of Ostroh Academy National University. Economy series*, no. 4(32), pp. 55-58.
14. Palchevych H. T. (2010) Dzherela finansovoho zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti ta mekhanizmy yikh zaluchennia [Sources of financial support for innovation activities and mechanisms for their involvement]. *Scientific papers of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, vol. 18(1), pp. 23-28.
15. Sorokin M. E. (2001) Finansuvannia malykh innovatsiinykh pidpriemstv u perekhidnii ekonomitsi: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.04.01 «Finansy, hroshovy obih i kredyt» [Financing of small innovative enterprises in transition economy: abstract. diss. for the sciences. degree of cand. econom. sciences: Special. 08.04.01 "Finance, Money and Credit"]. Kyiv.
16. Ryzky ta perspektyvy rozvytku Ukrainy u period postkryzovoho vidnovlennia : monohrafiia (2012) [Risks and prospects of development of Ukraine in the post-crisis recovery period: monograph] / A.I. Danylenko, V.V. Zymovets, V.I. Sydenko et al.; red. A.I. Danylenka. Kyiv.
17. Verkhovna Rada of Ukraine (1991) On investment activity: *Law of Ukraine*, No. 1560-XII, September 18. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (accessed 20 August 2019).
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) Valovy vnutrishnii produkt. [Gross domestic product]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/vvp_u.htm (accessed 20 August 2019).
19. Kulyniak I. Ya., Rizhko I. A. (2013) Analiz innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv zakhidnoho rehionu Ukrainy [Analysis of innovation activity of enterprises in the western region of Ukraine]. *Bulletin of NU "Lviv Polytechnic": Problems of Economics and Management*, no. 754, pp. 26-33.
20. Savitska O. P., Bai T. V. (2014) Osoblyvosti zaluchennia priamykh investytsii v ekonomiku Ukrainy [Features of attraction of direct investments in economy of Ukraine]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, no. 24.01, pp. 277-284.

Савицкая О. П.
Новоставская О. И.

Львовский институт экономики и туризма

ОБОСНОВАНИЕ ВЫБОРА ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В статье систематизирована классификация видов источников финансирования инновационной деятельности предприятий. Проанализированы динамика и структура источников финансирования инновационной деятельности промышленных предприятий Украины по данным Государственной службы статистики Украины. Выявлены тенденции в изменении динамики ВВП и доли финансирования инновационной деятельности в ВВП Украины за период 2000–2017 гг. с помощью полиномиальных линий тренда. Смоделировано влияние объема финансирования на уровень инновационной активности промышленных предприятий путем построения эконометрических моделей. Охарактеризованы подходы ученых к выбору оптимальных источников финансирования инновационной деятельности в зависимости от уровня субъекта инновационной деятельности и цикла инновационной деятельности предприятий. Систематизированы преимущества и недостатки источников финансирования инновационной деятельности предприятий.

Ключевые слова: инновационная деятельность, источник финансирования инновационной деятельности, финансовые ресурсы, эконометрическая модель, собственные средства, средства государственного бюджета, средства инвесторов, кредиты.

Savitska Olga
Novostavska Oxana

Lviv Institute of Economy and Tourism

JUSTIFICATION OF FINANCING SOURCES OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF ENTERPRISES

Summary

Despite the considerable formal declaration of the innovative movement vector in the development of the Ukrainian economy, the real state of affairs remains at a rather low level. In the conditions of limited financial resources, a large number of barriers preventing additional funding, political and economic instability and significant financial risks, high cost of credit resources, low level of financial market development – these and other factors require business entities to report considerable efforts to choose the optimal and efficient financing source for their innovation activities. The purpose of the article is to confirm and substantiate the choice of financing sources of enterprises' innovative activities through the processing of statistical data using economic and mathematical methods and models. The classification of types of financing sources of enterprises' innovative activity is systematized in the article. Dynamics and structure of financing sources of innovative activity of Ukrainian industrial enterprises according to data of the State Statistics Service of Ukraine are analyzed. Trends of GDP and the share of innovative activities financing in the GDP of Ukraine for the period 2000-2017 using polynomial trend lines are revealed. The influence of the volume of financing on the level of innovation activity of industrial enterprises by construction of econometric models is modeled. The general tendency to increase the volume of innovative activity financing of industrial enterprises is revealed against the background of decrease of the share of innovative activity financing to GDP. Econometric models have been constructed to identify the impact of financing on the level of innovation activities of industrial enterprises. According to the results of the correlation and regression analysis, the conclusions about the importance of financing of enterprises' innovative activities and the level of its influence on the indicators of industrial enterprises' innovative activities are made. The approaches of scientists to the choice of the optimum financing sources of innovative activities depending on the level of the subject of innovative activity and the cycle of enterprise's innovative activity are characterized. Since many factors influence the choice of the financing source of innovation activities, the advantages and disadvantages of a particular of financing source of enterprises' innovative activities are systematized in order to better understand the disproportionality that we observe in the structure of financing sources. It is important to attract financial resources from various sources in order to avoid dependence on the financial institution or investor and to prevent and reduce the occurrence of financial risks.

Keywords: innovative activity, financing source of innovative activity, financial resources, econometric model, own funds, state budget funds, investors' funds, credits.